

"חזרת חיים"

חוברת מלווה לערכת כלים ללימוד משנה וגמרא
וללימוד לאור הדמות השנתית של החמ"ד

"תורת חיים"

שנת התשפ"ג תצוין בחמ"ד בסימן "תורת חיים" לאור דמותה המיוחדת של פרופ' נחמה ליבוביץ ע"ה.

בשנה זו נעצים ונעמיק את לימוד התורה, והערכה "תורת חיים" תהיה לנו לעזר בהקניית ידע ולצידו כלים ומיומנויות לרכישת ידע נוסף ודרכים להעמקה בידע קיים, ומעל הכול - היא תגביר בלב תלמידינו את אהבת התורה.

החמ"ד עוסק זה שנים בארבע 'קהילות זהות', ואחת הקהילות היא לימודי הקודש. ערכת "תורת חיים" נועדה להעצים את העיסוק בזהות בתוך שיעורי מקצועות הקודש, ואנו חשים זכות גדולה להגישה לכם ולתלמידים.

צוות התכנים, חמ"ד

איסוף, כתיבה ועריכה:

מיכל דה-האן

הרב יהודה זולדן

הרב דוד עצמון

הרב שאול ישראל

וצוות התכנים חמ"ד

הפקה:

אתי אורלב, שרה תורג'מן, מנהל החינוך הדתי

עריכת לשון:

"מענה לשון" - בת'7 ורדי

עיצוב גרפי:

נעה כהן-שלמון

הוצאה לאור:

גף הפרסומים, משרד החינוך gov

כתובת אתר המנהל: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/hemed>

ה'תשפ"ב-2022

דברי הקדמה

"אבינו אב הרחמן, המרחם רחם עלינו, ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע וללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה."

מטרתנו - ללמד את התלמידים תורה שבעל פה: להנחיל להם את התכנים ולדאוג שידעו ויבינו אותם היטב, ולהעניק להם כלים שיצמיחו אותם להיות לומדים עצמאיים. מתוך שידעו ויבינו ויהיו מצוידים בכלים טובים - הם גם יאהבו. אדם אוהב לעשות פעולות ומעשים כשהוא מרגיש שהוא מסתדר היטב עם כל מה שלפניו. תלמידים (וגם מבוגרים) אוהבים לשחק במשחקים כשהם יודעים היטב את כלליהם, ואז... הם חווים הצלחות.

כדי ללמוד תורה נדרשים עמל ויגיעה. אי אפשר להצליח בלימוד בלעדיהם. וככל שמעמיקים בלימוד - המאמץ הנדרש מהלומד גדול יותר.

שתי מטרות לערכה שלפניכם:

האחת - לסייע למורה להסביר ולהקנות לתלמידים מיומנויות למידה בסיסיות בתושב"ע; האחרת - לתת למורים ולתלמידים כלים שבעזרתם יוכלו לחזור על הלימוד ולהפנימו. שנזכה בעז"ה להבין, להשכיל וללמוד, ואז בעז"ה נזכה לשמור לעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה גדולה.

בברכה

הרב יהודה זולדן

מפמ"ר תושב"ע

מה בערכה?

הערכה כוללת כלים ללימוד התורה שבע"פ במשנה ובגמרא במיקוד לכיתות ה'ו', אם כי יש בה כלים המתאימים גם ללימוד בכיתות נמוכות יותר (כגון לימוד כתב רש"י), כהכנה ללימוד הגמרא.

חלקה השני של הערכה עוסק בפרשת השבוע לאור דמותה של נחמה ע"ה, שזכתה להוציא לאור גיליונות ללימוד פרשות חמשת חומשי התורה, ובהם עיון בדברי הפרשנים ושאלות לחידוד ולהעמקת הלימוד.

הערכה מאפשרת רכישת הבסיס ללימוד. אחרי שהבסיס איתן, יגיע זמנם של העיבוד, ההעמקה וההרחבה - בכיתה וגם במעגלים רחבים יותר, בלמידה שכבתית וחוק־כיתתית, וכמובן גם בשיתוף הקהילה, למשל במסגרת במ"ה (לימוד הורים וילדים) ועוד.

יהי רצון שנזכה

"ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה".
(מתוך התפילה)

תוכן

חלק א' - כלים ללימוד גמרא

9.....אותיות כתב רש"י.....

11.....מילים בארמית ופירושן.....

13.....סדר התנאים והאמוראים.....

16.....רביעיות.....

חלק ב' - משנה

21.....זמ"ן נק"ט.....

22.....קוביית כאמד"ט.....

23.....סדר החודשים.....

24.....שעה זמנית.....

חלק ג' - "תורת חיים" –

27.....לימוד פרשת השבוע לאור דמותה של פרופ' נחמה ליבוביץ ע"ה.....

אותיות כתב רש"י

מטרה

התלמידים יכירו את האותיות המשמשות בכתב רש"י ויהיו מסוגלים לקרוא (קריאה שוטפת ובהירה) פסקות שלמות הכתובות באותיות אלו.

הכלי כולל

אותיות האל"ף-בי"ת בכתב רגיל, על רקע אדום - גיליון 1
(יש לגזור את הגיליון לקלפים [סדרה אחת] שעל כל אחד מהם אות אחת).
אותיות האל"ף-בי"ת בכתב רש"י, על רקע כחול - 3 גיליונות זהים
(יש לגזור את הגיליונות לקלפים [3 סדרות] שעל כל אחד מהם אות אחת).
שעון חול

הלימוד בעזרת הכלי

משחק הזיכרון

אפשרות א'

- התלמידים ייקחו את 27 הקלפים שעליהם אותיות הכתב הרגיל + 27 קלפים שעליהם אותיות כתב רש"י (סדרה אחת).
- התלמידים יערבבו את הקלפים ויפזרו אותם על הרצפה כשפניהם כלפי מטה.
- כל תלמיד בתור ירים שני קלפים ויהפוך אותם. אם על שני הקלפים מופיעה אותה האות (אחת בכתב רגיל ואחת בכתב רש"י) - הוא יקבל את שני הקלפים ויזכה בתור נוסף.
- אם האותיות שונות זו מזו - הוא יניח בחזרה את שני הקלפים (במהופך), והתור יעבור לתלמיד הבא (לפי הסדר שנקבע).
- כאשר לא ייוותרו קלפים על הרצפה, התלמיד שמספר זוגות הקלפים שצבר הוא הגדול ביותר - הוא המנצח.

מילים בארמית ופירושן בעברית

מטרה

התלמידים ישלטו היטב במילים המופיעות שוב ושוב בגמרא. השליטה תעניק להם תחושת ביטחון ותהיה שלב משמעותי בהבנת הגמרא.

הכלי כולל

זוגות של קלפים - מילים בארמית ופירושן בעברית (רשימת המילים מופיעה בהמשך)

הלימוד בעזרת הכלי

משחק הזיכרון

- « המורה יבחר את הקלפים שבהם ישחקו בכל פעם בהתאם לרמת התלמידים (הכרטיסים עצמם וגם מספרם).
- « התלמידים יערבבו את הקלפים ויפזרו אותם במהופך על השולחן.
- « כל תלמיד בתור ירים שני קלפים ויהפוך אותם. אם על שני הקלפים מופיעה אותה המילה (אחת בעברית ואחת בארמית) - הוא יקבל את שני הקלפים ויזכה בתור נוסף.
- « אם המילים אינן מצטרפות לצמד - התלמיד יניח את הקלפים בחזרה במהופך, והתור יעבור לתלמיד הבא (לפי הסדר שנקבע).
- « כאשר לא ייוותרו קלפים על השולחן, התלמיד שמספר זוגות הקלפים שצבר הוא הגדול ביותר - הוא המנצח.

המלצות לעבודה בכיתה:

1. להכין מחברת מיוחדת ל"ביאורי מילים" - כאשר נתקלים במילים שחשוב שהתלמידים יחזרו עליהן, כותבים אותן במחברת.
2. לערוך בחנים על המילים שנלמדו.
3. להוסיף למבחנים השוטפים בגמרא שאלות הנוגעות ל"ביאורי מילים".

אפשרות ב (למתקדמים)

- « במשחק זה משתמשים רק בקלפים שעליהם אותיות בכתב רש"י (הכחולים). יש להצטייד בשעון חול.
- « מניחים את כל הקלפים בקופסה/בערמה במרכז השולחן. קלפים אלו הם ה'קופה'.
- « כל תלמיד מקבל 10 קלפים מהקופה.
- « מתחילים את המשחק בסבב.
- « כל תלמיד בתור הופך את שעון החול, ובזמן העומד לרשותו (אם הזמן קצר מדי, אפשר לחפש אמצעי מדידת זמן אחר) עליו לנסות להרכיב מילה ארוכה ככל שיוכל מן הקלפים שברשותו.
- « המילה צריכה להיות בעלת משמעות (למתקדמים, אפשר לבקש להרכיב מילה מתוך הגמרא).
- « כל תלמיד שהצליח ליצור מילה - מקבל את הקלפים ששימשו להרכבתה לעצמו. כעת עליו ליטול מן הקופה קלפים שמספרם כמספר הקלפים ששימשו להרכבת המילה (כך שבכל שלב במשחק יהיו בידו 10 קלפים: אם המילה הורכבה מ-4 קלפים, ייקח 4 אחרים מן הקופה).
- « בסיום הזמן שיקציב לו שעון החול - התלמיד יסכם את הנקודות שצבר: תמורת כל אות ששולבה במילה שהרכיב - יזכה את עצמו בנקודה אחת. וכעת יגיע תורו של המשתתף הבא, וכן הלאה.
- « התלמיד שצבר נקודות רבות מאלו שצבר כל אחד מחבריו - הוא המנצח.

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	י	ך	ף	ץ
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	י	ך	ף	ץ

המלצות לעבודה בכיתה:

1. להכין לילדים סרגל של אותיות כתב רש"י.
2. לערוך בחנים לבדיקת שליטה של התלמידים בכתב רש"י - נצלם לתלמידים פירוש של רש"י, והם יצטרכו לפענח את הכתוב: מעל כל אות הם יכתבו את האות הרגילה עד להשלמת הפירוש כולו באותיות עבריות רגילות.

סדר התנאים והאמורים

מטרה

- התלמידים ידעו את סדר הדורות של התנאים והאמורים. ידיעה זו תעזור להם בלימוד בכיתה:
- הם יזהו את הדמויות וידעו אם הדברים מובאים מפי תנא או אמורא; הם יבינו את הדרך שבה משתמשים השותפים בדיון בדברי הדורות שקדמו להם כדי לתמוך בטענותיהם.
- הם ילמדו גם על המדרג (הייררכייה) הקובע את תוקף הדעות (אמורא איננו סותר דברי תנא).

הכלי כולל

כרזה לתלייה בכיתה
קלפי תנאים ואמורים

הלימוד בעזרת הכלי

כרזה - את הכרזה יש לתלות בכיתה.

בזמן הלימוד חשוב מאוד להפנות את התלמידים אל הכרזה, ולבקשם לחפש את התנא או האמורא שעליו לומדים (והוא מוזכר בסוגיא הנלמדת).

גם בשיעורים אחרים, כגון שיעורי הלכה, כשלומדים הלכות מסוימות (הקשורות למעגל השנה ואחרות) ומזכירים תנאים ואמורים (לדוגמה: כשלומדים על חג הפסח - רבן גמליאל), כדאי להפנות את התלמידים לחפש את החכמים המוזכרים בכרזה.

רשימת המילים בארמית ופירושן בעברית

1. אִי - אם
2. אִידִי - זה
3. אִידֶךְ - השני, האחר
4. אִי קָכִי - אם כן, אם כך
5. אִיקָא - יש (כאן)
6. אִין - פֶּן, הן
7. אִית - יש
8. אָנָא - אני
10. אָמַאי - מדוע
11. אָתָא - בא
12. בְּהֶדְיָה - עֲמוֹ
13. בְּהֶדְיָא - בפירוש, בגלוי
14. בְּעִי - שואל
15. דְּהָא - שהרי
16. דּוּכְתָא - מקום
17. דִּילָמָא - שָׁמָּה, אולי
18. דִּיעֻבְד - שֶׁנֶּעֱשֶׂה (בניגוד למילה לכתחילה)
19. הֶדֶר - חֶזֶר
20. הֶהוּא אָמַינָא - הייתי אומר
21. הֶנִי - אֵלּוּ
22. הִיכִי - איך
23. הָתָם - שם
24. זִימְנִין - פְּעָמִים
25. חֲזִי - רואה
26. טוֹבָא - מאוד, הרבה
27. כּוּלִי עֲלָמָא - כל העולם (כולם)
28. מָאי לָאו - כלום לא....?
29. לִיכָא - אין (כאן)
30. לִימָא - יאמר
31. לִית - אין
32. לָהּוּ - להם
33. לִיָּה - לו
34. מָאי - מה? מה הוא?
35. מָאן - מי?
36. מֵהִיכָא - מֵאֵין
37. מָנָא הֶנִי מִלִּי? - מניין לך (דבר) זה?
38. מְנַלֵּן? (=מנא לן?) - מניין לנו?
39. נִימָא - נאמר
40. נָמִי - גם
41. נִפְקָא מִינָהּ - יוצאת ממנה (=לומדים ממנה)
42. סָבֵר - חשב
43. עֲבַד - עשה
44. פְּלוּגְתָא - מחלוקת
45. פְּלִיגִי - חולקים
46. קָאמר - שאמר
47. קָמָא - ראשון
48. קָשְׁיָא - קשה
49. שְׁאֲנִי - שונה
50. שְׁכִיחָא - מצויה
51. שְׁנָא - הבדל
52. שְׁפִיר - יפה
53. תָּא - בוא
54. תו - שוב, שנית, עוד

קלפי תנאים ואמוראים

על כל קלף - שם של חכם אחד או שמות שני חכמים, והקבוצה שהם משתייכים אליה (תנאים או אמוראים) וגם הדור (בתוך אותה הקבוצה).

כמו כן מצוין תפקיד מיוחד שכל חכם מילא וגם המקום שבו פעל.

למשחק בקלפים - שתי אפשרויות

1. בכל קבוצת קלפים בנפרד: תנאים/אמוראים
2. בכל הקלפים יחד

משחק מלחמה

« מחלקים את הקלפים שווה בשווה בין המשתתפים. כל משתתף מחזיק את הקלפים שקיבל ב'חבילה' כשפניהם כלפי מטה.

« בכל תור, כולם 'פותחים' את הקלף הראשון (הופכים אותו כשפניו כלפי מעלה). מי שהקלף שהפך הוא בעל הערך הגבוה ביותר - מקבל את כל הקלפים ש'נפתחו'.

« לפי מה נקבע ערך הקלף? לפי הקדימות:

- במשחק שבו משתמשים בקבוצה אחת - הקלף שערכו הגבוה ביותר הוא הקלף שעליו מופיע חכם שמשתייך לדור המוקדם ביותר (קלף שעליו מופיע תנא או אמורא מן הדור הראשון - ערכו גבוה מקלף שעליו מופיע תנא או אמורא מן הדור השני וכן הלאה).
- במשחק שבו משתמשים בכל הקלפים - ערך קלף שעליו מופיע תנא גבוה מערך קלף שעליו מופיע אמורא; ובתוך כל קבוצה - ר' לעיל ההסבר לפי הדורות.

« אם שני תלמידים או יותר 'פתחו' קלפים שעליהם חכמים המשתייכים לאותו דור, כל אחד מהם מניח על הקלף שלושה קלפים נוספים מן החבילה שבידו (במהופך), ואז 'מגלים' כולם יחד את הקלף השלישי (הופכים אותו כך שפניו יהיו כלפי מעלה), ומי שערך הקלף ש'פתח' גבוה ביותר - מקבל את כל הקלפים שהיו בסבב.

« המשחק מסתיים כאשר כל הקלפים מרוכזים בידי אחד המשתתפים, והוא - המנצח.

תנאים

דור 1
נשיא: רבן גמליאל זוטא • מקום: ירושלים
עקיבא בן מהללאל
רבי חנניה סגן הכהנים

דור 2
נשיא: רבן שמעון בן גמליאל הראשון • מקום: ירושלים
רבי צדוק
רבי חסא בן חריטנס

דור 3
נשיא: רבן יוחנן בן זבאי • מקום: יבנה
רבי אליעזר בן הורקנס
רבי יהושע בן חנניה
רבי חנניאל בן חסא
רבי טרפון

דור 4
נשיא: רבן גמליאל דיבנה • מקום: יבנה
רבי עקיבא
רבי ישמעאל
רבי אלעזר בן עזריה
רבי אלעזר המודעי
רבי יוחנן בן גודי
רבי יוסי הגלילי

דור 5
נשיא: רבן שמעון בן גמליאל השני • מקום: אישיא
רבי שמעון בן יוחאי
רבי יהודה בן עילאי
רבי מאיר
רבי נחמיה
רבי יוסי בן הלפתא
רבי נתן
רבי אליעזר בן שיל רבי יוסי הגלילי

דור 6
נשיא: רבי יהודה הנשיא (רבי) • מקום: טבריה, ציפורי, בית שער
רבי ישמעאל ברבי יוסי
רבי פנחס בן יאיר
רבי שמעון בן הלפתא
רבי אלעזר בן ריבא

יצירות ספרות: משנת רבי, תוספתא, ברייתות הפזורות בש"ס, מדרשי הלכה

אמוראים

דור 1
נשיא: רבן גמליאל בר רבי
רבי חייה
בר קפרא
רבי חנינא בר חמא
רבי אשימיה
רבי ינאי
רבי יהושע בן לוי
רבי שמעון בר רבי
חזקיה
רבה בר חנא

דור 2
רבי יהודה נשיא
רבי יוחנן
ריש לקיש
רבי יוסי ברבי חנניאל
רבי חייה בר אבא
רבי שמלאי

דור 3
רבי יהודה נשיא השני
רבי אבהו
עולא
רבי אמי
רבי אסי
רבי זירא
רבי אלעזר בן פדת

דור 4
רבי לרמיה
רבי יוסי
רבי יונה
רבי חגי
רבי אחא
רבי יוחנן

דור 5
רבי מנא
רבי ברכיה
רבי יוסי בר אבין אבון
רבי תנחומא

דור 6
רבי אשי
רבינא השני
אמימר
מר אשלא
רבי חנניאל בן רב נח
רבי ימיאל
רבי יוחנן

דור 7
רבינא האחרון
מר בר רב אשי
רפרם
רבי אחא בן רבא

יצירות ספרות: תלמוד ירושלמי, תלמוד בבלי, מדרשי אגדה

רביעיות

מטרה

התלמידים ייחשפו לתחומים שונים מתוך לימוד הגמרא, "יתעסקו" בהם במהלך המשחק ומתוך כך ירגישו בטוחים יותר במהלך הלימוד.

הכלי כולל

קבוצות רביעיות של קלפים (ראו התכנים להלן)
קבוצה ריקה - ניתנת למילוי ע"י המורה/התלמידים

מהלך המשחק

- ◀ מערבבים את הקלפים.
- ◀ כל שחקן מקבל 4 קלפים.
- ◀ בכל תור ניתן לשאול חבר אם יש לו קלף שחסר להשלמת הקבוצה.
- ◀ אם היה לחבר קלף, השחקן זוכה בתור נוסף ויכול להציג שאלה נוספת (לאותו חבר או לחבר אחר).
- ◀ אם השואל מקבל תשובה שלילית - התור עובר לשחקן הבא.
- ◀ בתום המשחק, כשאזלו הרביעיות, השחקן שבידו מספר הרביעיות הגדול משל כל אחד מחבריו - הוא המנצח.

התכנים למשחק הרביעיות

מילים בארמית קבוצה א

1. אנפוריא (חדשים)
2. כולי עלמא (כל העולם, כולם)
3. פליגי (חולקים)
4. שמעיניה (שמענו)

מילים בארמית קבוצה ב

1. אתא לידה (בא לידיו)
2. דנפל מיניה (שנפל ממנו)
3. מימר אמר (אומר לעצמו)
4. סימנא אית לי בגויה (סימן יש לי בו)

מילים בארמית קבוצה ג

1. יהבנא סימנא (אתן סימן)
2. ושקילנא ליה (אטול אותו, אקח אותו)
3. רחמנא שרייה (התורה התירה אותו)
4. מהשתא (מעכשיו)

אלו מציאות תנאים

1. רבי מאיר
2. רבי יהודה
3. רבי שמעון בן אלעזר
4. רבי ישמעאל בן יהוצדק

אלו מציאות אמוראים

1. אביי
2. רבא
3. רבי יצחק
4. רב עוקבא בר חמא

מציאות שדין "הרי אלו שלו" (של המוצא)

1. פירות מפוזרין
2. עיגולי דבֿלה
3. כיכרות של נחתום
4. מחרוזות של דגים

מציאות שדין "חייב (המוצא) להכריז"

1. עיגול ובתוכו חרס
2. כיכר ובתוכה מעות
3. כיכרות של בעל הבית [רש"י במשנה]
4. גיזי צמר הבאות מבית האומן [רש"י במשנה]

סימנים ויאווש

1. אין באבדה סימן - מחלוקת אביי ורבא.
2. יש באבדה סימן - הכול מסכימים שאין יאווש.
3. יש באבדה סימן, והיא אבדה בשלולית הנהר (נהר שעולה על גדותיו) - יש יאווש. מותר למוצא לקחת.
4. יש באבדה סימן, והיא אבדה בזוטו של ים (בגאות הים) - יש יאווש. מותר למוצא לקחת.

משפטים מרכזיים בסוגיא

1. בדבר שיש בו סימן, הכול מסכימים שהבעלים לא התייאושו.
2. ואף על פי שבסוף נשמע שהוא מתייאוש, זה לא נקרא יאווש.
3. כי כשהמציאה הגיעה לידי המוצא - באיסור היא הגיעה לידו.
4. כי כשלמאבד נודע שהחפץ נפל ממנו הוא לא התייאוש, אמר לעצמו: "יש לי סימן בחפץ, אתן הסימן ואקח אותו!"

מבנה סוגיא בגמרא

1. ציטוט מהמשנה: "פירות מפוזרין... (הרי אלו שלו)"
2. קושיא על רבא: "הא לא ידע דנפל מיניה?"
3. אמורא שבשמו מובא התירוצ: רב עוקבא בר חמא
4. התירוצ: "הכא במכנשתא דביזרי עסקינן, דאבידה מדעת היא".

מסכתות במשנה שיש עליהן תלמוד בבלי

1. ברכות
2. כתובות
3. מכות
4. ביצה

מסכתות במשנה שאין עליהן תלמוד בבלי

1. טבול יום
2. אבות
3. פרה
4. קינים

מסכתות במשנה שיש עליהן תלמוד ירושלמי

1. שקלים
2. ביכורים
3. מעשרות
4. שביעית

אמוראים בארץ ישראל

1. רבי יוחנן
2. ריש לקיש
3. עולא
4. רבי זירא

אמוראים - בבל

1. רב
2. שמואל
3. רבינא
4. רב אשי

זמ"ן נק"ט

מטרות

התלמידים יבינו את מבנה המשנה - את החלוקה לסדרים, ובתוכם למסכתות; וידעו להתאים כל מסכת לסדר שבו היא נמצאת.
התלמידים ידעו לאילו מהמסכתות במשנה יש מסכתות בגמרא.

הכלי כולל

מניפת זמ"ן נק"ט (2 עותקים זהים, לעבודה בקבוצות)

הכנת הכלי

◀ גוזרים את "רצועות" הסדרים.

◀ מנקבים חור בקצה כל רצועה (עפ"י הסימון).

◀ מצרפים את הרצועות לערמה עפ"י הסדר זמ"ן נק"ט.

◀ מחברים את הרצועות בעזרת סיכה מתפצלת.

◀ מומלץ לניילן את הכלי כדי שיהיה עמיד ויוכל לשמש אותנו לזמן ארוך.

*ניתן לצלם לתלמידים את הסימניות (הרצועות) להמשך עבודה בכיתה.

הלימוד בעזרת הכלי

◀ המורה יקרא שם של מסכת, והתלמידים יצטרכו להרים את ה"רצועה" המתאימה במניפה.

◀ יינתן דגש מיוחד למסכתות שמופיעות במשנה וגם בגמרא.

ישיבות בבל

1. מחוזא
2. נהרדעא
3. סורא
4. פומבדיתא

פרשנים המופיעים בדף הגמרא

1. רש"י
2. תוספות
3. מסורת הש"ס
4. עין משפט ונר מצווה

פרקים במסכת בבא מציעא

1. שניים או חזין בטלית
2. אלו מציאות שלו
3. המפקיד אצל חברו
4. השוכר את האומנין

פרקים במסכת בבא קמא

1. ארבעה אבות נזיקין
2. המניח את הכד ברשות הרבים
3. שור שנגח את הפרה
4. הכונס צאן לדיר

קוביית כאמד"ט

מטרה

התלמידים יבינו את מבנה המשנה ויתרגלו את השימוש בו.

הכלי כולל

ערכה להכנת קוביית כאמד"ט (2 עותקים זהים, לעבודה בקבוצות)

הכנת הכלי

יש להרכיב את הקובייה עפ"י הסימנים.

הלימוד בעזרת הכלי

המורה או התלמידים יזרקו את הקובייה, ויבדקו איזו אות מופיעה על הפאה הפונה כלפי מעלה.

כל אות מרמזת לחלק מסוים במשנה, לדוגמה:

האות **א** - אומר - התלמיד יצטרך למצוא במשנה את שם החכם;

האות **מ** - מקרה - התלמיד יצטרך להסביר מהו המקרה שהמשנה דנה בו.

ערכת הדייקנים | ירושלים תשפ"ב | רחל לביא | תמונות: גלעד 22

סדר החודשים - גלגל החודש

מטרה

במהלך הלימוד במשנה התלמידים צריכים להתמודד עם ההבנה שבסדר החודשים בשנה יש לכאורה כפילות: יש סדר של החודשים עפ"י התורה (חודש ניסן הוא החודש הראשון) ויש סדר החודשים עפ"י בריאת העולם (בראשית - חודש תשרי הוא הראשון).

הכלי נועד לעזור לתלמידים לחשב את הזמן לפי חודשי התורה וחודשי בראשית.

הכלי כולל

ערכה להכנת גלגלי חודש (3 עותקים זהים, לעבודה בקבוצות)

הכנת הכלי

< גוזרים את העיגולים של החודשים.

< מחוררים כל עיגול במרכזו.

< מניחים את העיגול הקטן על העיגול הגדול.

< מחברים את שני העיגולים בעזרת סיכה מתפצלת.

הלימוד בעזרת הכלי

המורה מציין חודש לפי התורה, והתלמידים צריכים לכוון את הגלגל של בריאת העולם - ולמצוא את החודש המתאים וכן להפך.

שעה זמנית - סרגל שעות

מטרת הכלי

במהלך לימוד המשנה התלמידים פוגשים את המושג "שעה זמנית". הכלי נותן להם אפשרות להבין את המושג "שעה זמנית" ולהתנסות בחישוב שלה.

הכלי כולל

ערכה להכנת סרגל שעות (3 עותקים זהים, לעבודה בקבוצות)

הכנת הכלי

- גוזרים את חלקי הגיליון.
- בחלקים של עלות השחר וצאת הכוכבים - יוצרים חריצים.
- מחברים זו לזו את 2 הרצועות של זמני השעות במקום אחד.
- מעבירים את רצועות השעות דרך החריצים של עלות השחר וצאת הכוכבים (סרטון הסבר נמצא באתר המנהל לחינוך דתי ובאתר תושב"ע).
- לאחר העברה דרך החריצים יש לסגור את רצועת השעות (למעגל).
- מומלץ לניילן את הכלי לפני השימוש כדי שנוכל לעשות בו שימוש לאורך זמן.

הלימוד בעזרת הכלי

- התלמידים ימקמו את "עלות השחר" בשעה המתאימה על פי הלוח או על פי דוגמה שיציג המורה.
- התלמידים ימקמו את "צאת הכוכבים" בשעה המתאימה על פי הלוח או על פי דוגמה שיציג המורה.
- המורה ידריך את התלמידים כיצד לחשב את משך כל שעה זמנית (במחשבון).

החישוב ייעשה בשני שלבים:

תחילה יחשבו התלמידים את פרק הזמן מעלות השחר ועד צאת הכוכבים (תרגיל חיסור).

את התוצאה שקיבלו - יחלקו ב-12. מנת החילוק היא משך שעה זמנית אחת.

לדוגמה: אם עלות השחר בשעה 6:00, וצאת הכוכבים בשעה 18:00 (6:00 בערב)

פרק הזמן מעלות השחר ועד צאת הכוכבים: $18 - 6 = 12$

משך כל שעה זמנית [החישוב קל ופשוט]: $12 : 12 = 1$

במקרה כזה משך כל שעה זמנית הוא בדיוק שעה אחת בשעון של ימינו.

אם עלות השחר בשעה 5:00, וצאת הכוכבים בשעה 19:00 (7:00 בערב)

פרק הזמן מעלות השחר ועד צאת הכוכבים: $19 - 5 = 14$

כדי להמשיך, נחשב תחילה כמה דקות יש ב-14 שעות: $14 \times 60 = 840$

משך כל שעה זמנית: $840 : 12 = 70$ דקות (שעה אחת ו-10 דקות בשעון של ימינו).

*חשוב להסביר לתלמידים שהזמנים של עלות השחר וצאת הכוכבים משתנים לאורך השנה.

חמד

שעות זמניות - סרגל שעות

_____ = 1	04:00	12:00
_____ = 2	05:00	13:00
_____ = 3	06:00	14:00
_____ = 4	07:00	15:00
_____ = 5	08:00	16:00
_____ = 6	09:00	17:00
_____ = 7	10:00	18:00
_____ = 8	11:00	19:00
_____ = 9		20:00
_____ = 10		21:00
_____ = 11		22:00

דבק

עלות השחר

צאת הכוכבים

דבק

שעה זמנית

חשבון

רצועת "שעה זמנית" נועדה לתרגול חישוב משך פרקי זמן המוגדרים בשעות זמניות. ברצועה מוצגים פרקי זמן שונים, בשעות זמניות. התלמידים יחשבו את משך הזמן בשעות בשעון בן זמננו, ויכתבו את תוצאת הפעולה החשבונית במשבצות שלצד המספרים.

לדוגמה: שעה זמנית = 50 דקות (בימינו)

בסיום השעה הראשונה (מספר 1) - יכתבו התלמידים 50 דקות.

לימוד פרשת השבוע לאור דמותה של פרופ' נחמה ליבוביץ ע"ה

מטרה

- התלמידים יעמיקו את הלימוד בפרשת השבוע.
- התלמידים ישתפו את המשפחה / תלמידים מכיתות נוספות / קהילה / הרב המקומי בלימוד ובעיון.

הכלי כולל

- לוח קיר בית ספרי
- שאלות לפרשת השבוע מתוך "גיליונות נחמה"
- 5 כרזות של נחמה ז"ל

הלימוד בעזרת הכלי

לוח - יש לתלות את הלוח במקום מרכזי בבית החינוך.

בלוח יש מקום לכותרות שונות. תוכלו לשלב בו כותרות על פי תוכנית הלימוד שקבעתם בבית החינוך.

בסיום השעה הזמנית השנייה (2) - שעה ו-40 דקות ($50 \times 2 = 100$) דקות [60 דקות מתוכן הן שעה].

בסיום השעה הזמנית השלישית (3) - שעתיים ו-30 דקות או שעתיים וחצי ($50 \times 3 = 150$) דקות [120 דקות מתוכן הן שעתיים].

שאלות לפרשת השבוע -

לכל פרשה תמצאו בכלי שאלות הלכות מן הגיליונות של נחמה.

"הגיליונות של נחמה" נשלחו מדי שבוע למאות רבות של תלמידים / מבוגרים / לומדי תורה ועובדים במגוון מקצועות. כל מי שהתעניין וביקש להתעמק בלימוד התורה - יכול היה לקבל את הגיליונות ולהיעזר בהם בלימודו.

הגיליונות יצאו לאור במשך תקופה ארוכה, והשאלות שהצטברו לפנינו - רבות.

כדי לחבר את התלמידים למפעל המופלא של נחמה, בחרנו מתוך המאגר העצום - שאלות אחדות לכל פרשה. השאלות נבחרו בקפידה - על פי רמת הקושי (שאלות המתאימות לתלמידי בית הספר היסודי). התחשבנו גם באורך השאלות (והתשובות המתבקשות) - בחרנו בקצרות.

מטרת השאלות לעורר בתלמידים רצון להעמיק בלימוד, לעיין בדברי הפרשנים ועל פי הצורך לפנות למבוגר (רב בית הספר / רב הקהילה / דמויות במשפחה) ולהתייעץ.

אין לשאלות תשובות בגיליונות. מטרתן לעורר ללימוד עצמי ולהעמקה.

אפשר כמובן לחשוף את התלמידים לשאלות נוספות/אחרות מתוך הגיליונות;

וכן אפשר להיעזר [באתר סנונית](#) בלשונית "גיליונות נחמה", שם תוכלו למצוא

הדרכה ללימוד בעזרת הגיליונות ומכתבים ששלחה.

רעיונות ללימוד בעזרת השאלות:

• לצלם לתלמידים את השאלה בתוך דפי הקשר.

• להציב ליד לוח הקיר "קופה":

• **מיום שלישי ועד סוף השבוע** - להניח בה תצלומים של השאלות. התלמידים יוכלו לקחת את השאלות הנוגעות לפרשה מתוך ה"קופה";

• **ביום ראשון** - התלמידים שירצו יוכלו להניח בה את תשובותיהם (מומלץ לייחד מקום גם באתר בית הספר לשליחת תשובות באופן מקוון).

• להכין דף לימוד שבועי.

• להעלות את השאלה בכנסי יום שישי.

תלמידי הקהל או סיירות מקצועות הקודש יכולים להנהיג את התהליך בבית הספר ולקבל עליהם אחריות לפתיחת תיבת התשובות, לעריכת הגרלה בין העונים או לכתיבת משובים אישיים (כפי שנהגה נחמה ז"ל).

"פינות" נוספות שאפשר להפעיל בעזרת הכרזה:

• **נושא החודש** - לכתוב את נושא החודש מתוך "מפתח הלב מתוך אמונה" ולתלות תמונות של פעולות שתלמידים או כיתות עשו; משימות; סיפורים בנושא.

• **פיוט של שבת** - בכל שבוע או חודש להוסיף פיוט / קטע מתפילה שהתלמידים ילמדו. ניתן להשמיע בימי שישי את הפיוט ברמקול בהפסקות או בכנסי קבלת שבת. אפשר להיעזר במיזם "שבת מלכה שלי" מתוך האתר "המנהל לחינוך דתי" בחיפוש "שבת מלכה שלי".

• **שאל את הרב** - מקום (קופסה פיזית ליד הלוח או לשונית באתר בית החינוך) שבו רב בית החינוך ישתף בשאלות מיוחדות ששאלו אותו ובתשובות שכתב.

- **מענייני דיומא -** שיתוף בנעשה בבית החינוך, אפשר לשתף בכל פעם לפי ממד אחד מן הממדים שב"חזון החמ"ד": בין אדם ל...
- **"גדולתה של תורה" -** פינת הסיומים: לכתוב בפניה שמות תלמידים שסיימו מסכתות / פרקים בתנ"ך בלימוד עצמי / בחברותות וגם כיתות שסיימו פרקים או מסכתות בלימוד הכיתתי.

אפשר לתלות כרזה של נחמה ז"ל לצד לוח הקיר או לייחד לה קיר משלה.

"תורת חיים"

חוברת מלווה לערכת כלים ללימוד משנה וגמרא
וללימוד לאור הדמות השנתית של החמ"ד

ערכת "תורת חיים"
תהיה לנו לעזר בהקניית ידע
ולצידו כלים ומיומנויות
ודרכים להעמקה בלימודי הקודש,
ומעל הכול -
היא תגביר בלב תלמידינו
את אהבת התורה.